

Kvindemusikken er død – den længe leve!

af Ellen Enggård

Jeg tror nok, at kvindemusikken er død. Den kvindemusik, som i 70'erne slog sig op og blomstrede på feministiske og socialistiske paroler, som stillede sig op på scenerne og insisterede på at blive hørt, som nægtede at lade sig diktere af det kommercielle marked, og som samlede masser af kvinder til fester og til en fælles oplevelse af, at vi havde vores egen kultur og vores egen musik.

Eller osse er det bare fordi min kvindegruppe er død, at jeg tror, kvindemusikken er død. Måske sidder jeg fast i en alt for utidssvarende opfattelse af, hvad kvindemusik er, har været og bør være. Måske skulle jeg slå gluggerne lidt mere op og kigge mig omkring, måske skal fænomenet kvindemusik tages op til revision, for det kunne jo godt være, at det findes et eller andet sted?

Hvad vi sagde kvindemusik var dengang

Jeg skal spare jer for en lang historisk gennemgang af kvindemusikkens euforiske start og udvikling op gennem 70'erne. Jeg synes bare, det kunne være lidt interessant at ihukomme sig nogle af de overvejelser og intentioner, vi havde dengang for at se, om de faktisk er forsvundet, eller om de bare har ændret sig.

Vi byggede på nogle principper og en praksis omkring *1. politikken*, en socialistisk, feministisk politik. Det var en forståelse af samfundet som undertrykkende i sin kapitalistiske og patriarkalske struktur, og i kampen mod dette samfund så vi det som vores opgave at forsvare undertrykte folk (3. verden, kvinder overalt og andre minoriteter), kæmpe mod atomkraft og oprustning, synge og spille om kvinders livssituation og lave alternative pladeselskaber og distribution. Det politiske indbefattede osse en synliggørelse af kvinder overhovedet, kvinder som musikere og dermed osse en kritik af kvinders traditionelle roller indenfor den rytmiske musik, både som sangere og musikere og som dem, der blev sunget og spillet om. Og så selvfølgelig et opgør med objektrollen – kvinden som den lækre dulle, der står forrest på scenen og vrikker med røven og bliver konsumeret af mændene. Og så er vi ovre i *2. æstetikken* – vi ville ikke spille på vores køn på en traditionel, opspillende

facon, ingen nedringede bluser eller lårkorte skørter. Men et seriøst og kollektivt udtryk uden starfuckeri og æggende hoftevridninger. Det æstetiske indebar osse et anderledes lydbillede. Der blev lagt stor vægt på den flerstemmige sang og på lyriske solos. Og kontakten og samspillet med publikum var altafgørende. *3. fagpolitisk/pædagogisk* skulle kvindemusikken fungere igangsættende og inspirerende for andre kvinder, vise, at kvinder godt kunne spille og synge rytmisk musik, etablere en pædagogisk praksis som kvindelige undervisere i rytmisk musik, lære fra sig såvel praktisk som teoretisk og historisk om kvinder og musik.

Lad os så se på, hvordan det går med principper i dag

Når jeg skal til at se på og vurdere, hvordan det så står til med kvindemusikken i dag, støder jeg straks ind i et problem, der hedder: hvem er egentlig kvindemusikken i dag?

For nogle år siden skelnede vi mellem politisk kvindemusik og musik udført af kvinder. Vi var ikke meget i tvivl om, at når nogen snakkede om kvindemusik, så betød det »rene« kvindegrupper (hvor både sang og backing såvel som tekst og musik blev lavet af kvinder) der formidlede en feministisk holdning og æstetik.

Men den holder ikke længere, i hvert fald ikke med 70'er briller på.

Politikken – der er ikke mange kvindemusikere (eller kvindelige musikere), der i dag bekender sig til socialismen fra scenen. I hvert fald ikke i den mere traditionelle, parolefyldte forstand. De fleste tekster, der bliver formidlet i dansk musik i dag er »kritiske«, men om de hører hjemme blandt den revolutionære venstrefløj, det moderate socialdemokratiske eller det økologiske højre er for det meste svært at afgøre. Feminismen bliver heller ikke ofte nævnt ved navn i offentlige spillesammenhænge. Hvad angår den alternative distribution og produktion – ja, så bli'r der så vidt jeg ka' se heller ikke brugt mange kræfter på den side. Der findes nok et hav af små nye

foto: Arne Kjær

optagerstudier, men alternative er de kun i den forstand, at de eksisterer ved siden af de store – de konkurrerer ikke og har ikke mig bekendt intentioner om at udgive en bestemt slags politisk musik.

Den alternative kvindebooking blev aldrig etableret, og det ser osse ud til, at grupperne faktisk er pisket til at melde sig ind i de eksisterende booking-sammenslutninger, for at kunne få jobs.

Jo, jo, tendensen er klar, man må tilpasse sig de kommercielle markeds mekanismer og der er ingen tro på eller vilje til at opbygge alternativer til den multinationale medieindustri!

Æstetikken – hoftevidringer og lårkorte hører i dag nærmest med som obligatorisk udstyr til en kvindegruppe. Heavy makeup og alt hvad vi forsagede i kvindefrigørelsens navn er i dag nødvendige scenerekvisitter. Man hører sjældent eksperimenterende kvindemusik i dag, det lyder på godt og ondt som alt andet musik, hvadenten det er den ene eller den anden stil-

art – bortset fra sangen, den flerstemmige sang er stadig prioriteret højt i de fleste kvindebands. Det kollektive udtryk – jo for så vidt man kan skabe et kollektivt udtryk i læderbukser – så er det der da, men ikke nogen kollektiv bevægelse eller bevidsthed om tilhørsforhold. Grupperne arbejder i høj grad individuelt – det dér med sammen er vi stærke, er en gammel løgn!

Fagpolitisk/pædagogisk – om kvindemusikken fungerer inspirerende og igangsættende, tvivler jeg på. Jeg tror mange kvinder bliver skræmt fra vid og sans over de dygtige musikere og deres smarte tøj, og de har for længe regnet ud, at man må have en lårtykkelse på under 30 cm for at blive kvindemusiker. Ingen gider melde sig til de kurser og seminarer, der bliver opslået om den politiske kvindemusik her og hisset og kun ganske få forbenede kvinder sidder stadig og arbejder med den politiske kvindemusik på et teoretisk, analytisk og historisk plan.

Nej, det står slemt til. Kvindemusikken er død.

Og hva' så?

Frustreret sidder jeg tilbage – med ca. 30 aktive danske kvindegupper, et stigende udbud af kvindelige sangere, musikere, komponister og arrangører indenfor den kommercielle/etablerede musik, et hav af nye kvindelige navne fra udlandet, og en masse spændende ny musik, der i høj grad er præget af kvinder og kvindelige udtryksformer.

Jamen, så ka' jeg da ikke bare sidde og sige, at kvindemusikken er død!

Den lever jo i bedste velgående – den har bare undergået en kraftig udvikling siden midten af 70'erne. Og hvis jeg nu smider de 70'er-briller og tager 80'er-briller på, ka' jeg få øje på en masse spændende og gode ting i kvindemusikken i dag – både i den kommercielle musik og i den, der har rødder i den politiske tradition.

Den kommercielle kvindemusik

Kvindelige musikere, sangere, komponister og arrangører er ikke bare blevet flere, men har osse smidt nogle traditionelle roller af sig. I 50'erne, 60'erne og et godt stykke op i 70'erne har kvinder ikke haft mange roller at spille indenfor rockmusik. Groft sagt kunne de enten vælge mellem at være den tomhjernede, sexede og/eller yndige sanger i front med en solid mandebagging og nogle forsigtige sange om den evige kærlighed, den tabte kærlighed eller den store kærlighed.

Eller de kunne være den indadvendte, halvintellektuelle singer-songwriter med de bløde linjer og den fede harmoni(k) – eller folkemadonnaen, men i dag finder vi fremtrædende internationale kvindenavne indenfor snart sagt alle afskygninger af rockmusikken. Patti Smith står cool og tough på scenen og spiller rock på sin elektriske guitar og synger sine sange og kræver at blive behandlet som hendes mandlige kolleger. »Ultimately I want to make every body horny (liderlige, m.o.)« udtaler hun frejdigt i et interview, ikke nogen slinger i valsen her, det ka' piger osse. Ekcentrisk og teatralisk stiller Nina Hagen sig op på scenen og giver den nyere rockmusik (punk, new wave) et pift af kvindestemmens mange udtryk og muligheder – til stor inspiration for mange danske og udenlandske kvindelige sangere.

Grace Jones har dyrket kvindekroppen ud i det perfekte og ophævet grænserne for det kvindelige og det mandlige med det nye androgyne look. En fremragende diskofunk fortolker, der vedkender sig kvindekroppen, men ikke rollen. Og Kate Bush,

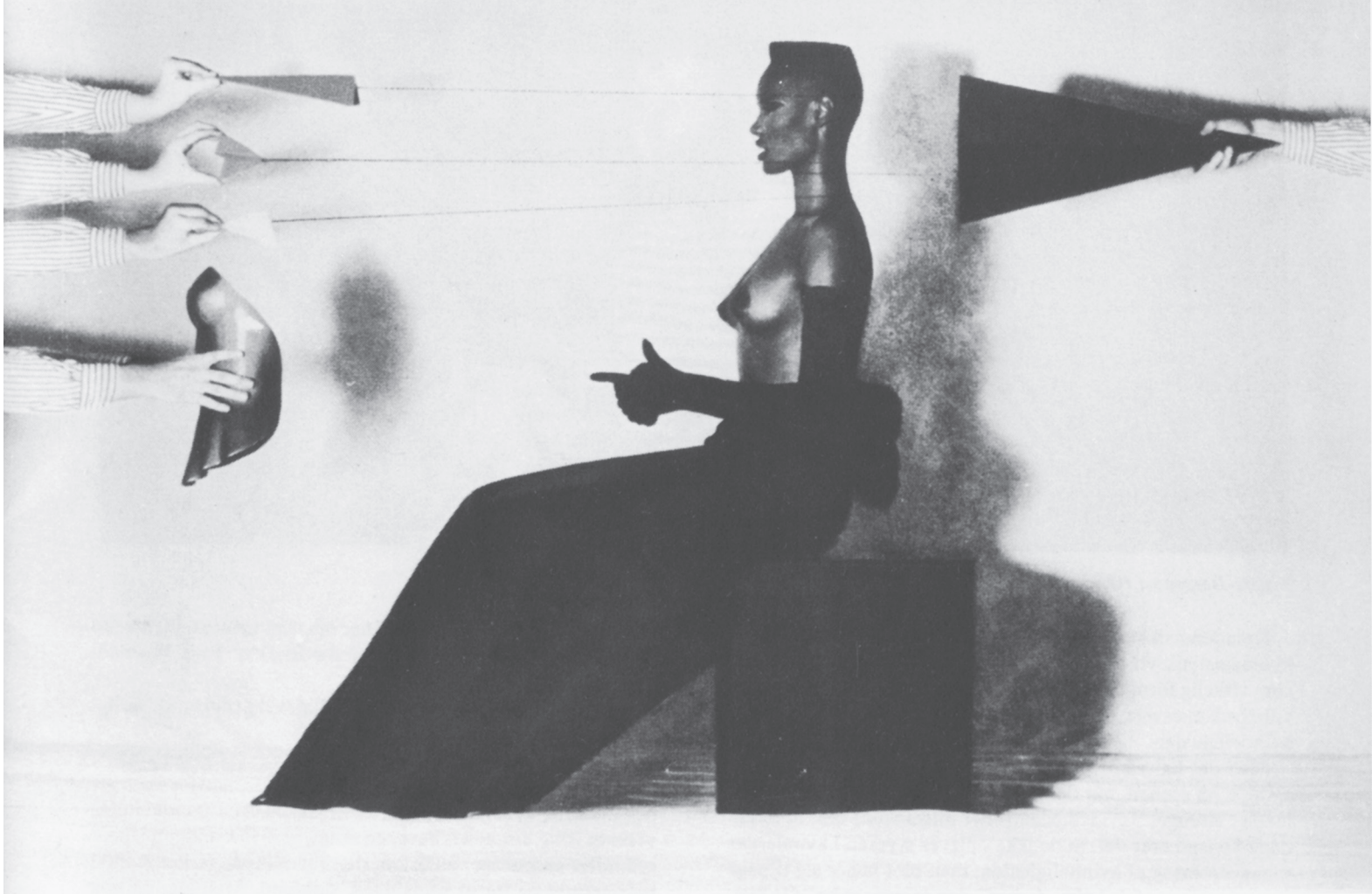
der har formået at gøre lille-pige-stemmen til et stærkt feminint udtryk, der åbner op for kvindelige fantasibilleder og en stærk ekspressionistisk stil. Heksen, lillepigen, madonnaen i en person. Og jeg kunne nævne mange flere. Kvinder, som topper hitlisterne med selvstændige og stærke udtryk og ikke lader publikum i tvivl om, at kvinder har noget at sige og noget at tilføre den rytmiske musik.

Osse herhjemme er kvinderne kommet i forgrunden i den rytmiske musik. Ikke blot som sangere, men osse som komponister og arrangører – mens det stadig hører til sjældenhederne at finde kvindelige instrumentalister på det kommercielle marked. Der findes snart ikke den danske gruppe med respekt for sig selv, der ikke har en eller flere kvinder i forgrunden: Sneakers, Anne Linnet Band, Vox Pop, Tøsedrengene, Halberg/Larsen og mange flere. Bortset fra dominansen af lyse stemmer synes jeg imidlertid ikke mange af de danske kvinder egentlig tilfører rockscenen noget nyt – hverken musikalsk, tekstligt eller æstetisk (undtaget Elisabeth Gjerulf fra Vox Pop).

Det er bemærkelsesværdigt at så meget af den nyere rytmiske musik på det kommercielle marked i en eller anden grad er influeret af kvinder. Det hænger nok sammen med *dels* at kvinder generelt er mere accepterede som kunstnere og som aktive i medieverdenen, end de var for bare få år siden, sammenhængende med en langsomt stigende generel accept af kvinder som ligestillede samfundsborgere og arbejdskraft – og *dels* med behovet for fornyelse indenfor musikken. Punk og new wave er stilarter, der levner stor plads for det individuelle udtryk og de spontane aggressioner – her har kvinder kunnet komme af med en masse, uden at skulle gøre op med tidligere kvindelige roller indenfor de stilarter.

Kvindemusikken med rødder i politikken

Den 1. maj i Århus spillede »Modesty Blaise« i Botanisk Have, »Super Karla« spillede i Ridehuset og »Majam« på Fronthuset. 3 århusianske kvindegupper, som mere eller mindre direkte er vokset ud af den politiske kvindemusik, hvis principper jeg omtalte i starten. Alle tre satser de på et kommercielt gennembrud i form af en pladekontrakt, de arbejder hårdt og tager mange forskellige jobs rundt om i landet. De arbejder primært med musikken og æstetikken. Det skal være dansevenlig musik i dag – ikke noget med for mange eksper-

Grace Jones.

menter, temposkift og lyriske indslag. Og det spiller de så – new wave, ska og pop. Sceneæstetikken bliver prioriteret højt – både med lys og udstyr, koreografi og fikse detaljer, makeup og lårkorte. Og selv på en gammel forbenet feminist som mig virker det utrolig stærkt og befriende. Jamen hvorfor skulle kvinder da ikke osse kunne det? Æggende rytmer, sceneshow

og blinkende lamper – det er flot, og sjovt nok virker det netop som det opgør med objektrollen, som vi i sin tid forsøgte at tage ved at fornægte de kvindelige sex-attributter. De tager dem tilbage, generobrer kvindeligheden, og hvis det ikke er politisk – jamen det er det! Ligesom jeg synes nogle af de nyere udenlandske kvindelige musikere gør det.

foto fjernet
af copyrightmæssige hensyn

Marie Bergman (Østjysk Billedforsyning).

Kvindemusikken er bestemt ikke død. Kvindemusik og kvindeæstetik vil jeg osse kalde de kommercielle kunstnere, som virkelig formår at åbne op for kvinders musikalske og bevidsthedsmæssige fantasi og som i deres udtryk synliggør kvindeligheden.

Men det ka' være svært at forlige sig med den kvindelige æstetik på scenen, når der spilles på de traditionelle »opspil-lende« strenger. Bevidstheden (eller mistanken) om, at mændene konsumerer det, at de ikke oplever styrken i kvindernes tilbageerobring af kvindeligheden, men blot læner sig tilbage og nyder synet af de lækre damer – den er svær at ha'. Og mis-tanken om, at det faktisk forholder sig sådan får bund i virkelig-heden, når man læser anmeldelser og omtaler som f.eks.:

»Så selvfølgelig drejer Anne Linnet Band sig også om seksu-elle længsler eller rettere: de udsender signaler, som ikke så meget handler om dem selv som om deres funktioner og symbolværdi. . .« (Torben Bille i *Levende Billeder*, nov. 1981).

»Looking as she does, an impossibly cuddly chicklet, it's easy to forgive Linda Ronstadt any musical deficiencies.

But this album. . . shows off her musical measurementes to the best advantage«. (Citeret fra *Rock'n' Roll Woman*, p. 122).

Så bli'r jeg så gal – og synes måske alligevel at det er for farligt at synliggøre seksualiteten.

Til slut

Jeg er ked af, at der ikke er mere politisk bid i den kvindemusik, vi hører i dag. Jeg synes det er en skam, at så få kvindemusikere offentligt synger og spiller om den revolutionære kamp mod patriarkatet og for et socialistisk samfund. Men jeg må nok osse erkende, at koblingen mellem det eksplicit politiske og det æstetiske og fascinerende er vanskelig at komme igennem med.

Og det lykkes dog nogle. Det lykkedes f.eks. svenske Marie Bergman. Hun virker meget stærkt politisk på mig – ikke så meget fordi hun siger det med ord, men fordi hun via sin musik og sceneoptræden udstråler oprør – mod undertrykkelse, mod en fastlåst kvinderolle, mod kedsomheden, ja, mod kapitalismen!